

układ sił co w konsekwencji długotrwałej perspektywy może przyczynić się do powstania w naszym regionie kluczowego centrum dla bezpieczeństwa Europy.

References

1. Instytut na rzecz Ekorozwoju (dostęp: 17 kwietnia 2023). Sojusznikom Kijowa kończy się cierpliwość. Sytuacja wokół Ukrainy każe nam przemyśleć europejskie bezpieczeństwo. URL: <https://ine.org.pl/sojusznikom-kijowa-konczy-sie-cierpliwosc-sytuacja-wokol-ukrainy-kaze-nam-przemyslec-europejskie-bezpieczenstwo-2/>
2. PAP MediaRoom (dostęp: 17 kwietnia 2023). Rok wojny w Ukrainie - jak eksperci oceniają bezpieczeństwo Polski i Europy? URL: <https://pap-mediroom.pl/polityka-i-spoleczenstwo/rok-wojny-w-ukrainie-jak-eksperci-oceniaja-bezpieczenstwo-polski-i>
3. Instytut na rzecz Ekorozwoju (dostęp: 17 kwietnia 2023). NATO oraz członkowie sojuszu wobec konfliktu w Ukrainie. URL: <https://ine.org.pl/nato-oraz-czlonkowie-sojuszuzwobec-konfliktu-w-ukrainie/>
4. Atlantic Council. (2022). NATO Priorities: Initial Lessons from the Russia-Ukraine War. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/nato-priorities-initial-lessons-from-the-russia-ukraine-war/>

УДК 35.977.535.3.94

М. Бармак, д-р. іст. наук, проф.; І. Бармак

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Україна*

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

M. Barmak, Dr., Prof.; I. Barmak

THE HISTORICAL ORIGINS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Російсько-українська війна має інформаційно-пропагандистське підґрунтя, спрямована на опанування свідомості людей. Мета гібридної війни полягає, насамперед, у заволодінні свідомістю людей, поселити в їхніх душах зневіру, сумніви, страх, байдужість.

Перебуваючи упродовж століть під владою завойовників, українці фактично були позбавлені можливості впливу на формування національної свідомості та розвиток історії, в результаті чого історія України написана переважно на догоду окупантам.

Проблематику історичних витоків і передумов російсько-української війни років певною мірою розглядали В. Білінський [1; 2], П. Гай-Нижник [3], Є. Гуцало [4], Я. Дашкевич [5], Л. Залізник [6], А. Криськов [7], О. Ситник [8], Штепа [9] та ін.

Низка українських мислителів розглядали взаємини російського та українського народів в контексті протиставлення двох типів цивілізацій - осілого, землеробського з одного боку та мисливсько-кочового, загарбницького з іншого.

Протягом усієї своєї історії московська держава демонструвала схильність до експансії щодо сусідніх країн. Особливо ж щодо таких багатих, як Україна. Проте для московського (російського) колоніалізму загарбання одних матеріальних ресурсів було недостатнім. Це доповнювалося поглинанням людських ресурсів: найбільш інтелектуальних, соціально активних і обдарованих українців. Це було необхідно задля ведення нескінченних колоніальних війн московської орди, що на початку XVIII ст. трансформувалася в імперську Росію.

Прагнучи присвоїти історію України-Руси, московська держава всіляко намагалася сфальсифікувати історичну дійсність. Брутальне спотворення історії України-Руси та перекручення історії російської імперії було спрямоване на створення історичної міфології про те, що московія та Київська Русь мають спільні історичні

корені, що московія має «спадкові права» на Київську Русь. Звичайне шахрайство московитів, що привласнили собі минуле Великого Київського князівства завдало страшного удару по українському етносу.

Москва завжди прагнула маніпулювати свідомістю як своїх громадян, так й інших народів. Тому московська влада постійно намагалася переписувати історію в потрібному саме їй руслі. Масовану державну фальсифікацію історії здійснив Петро I, який в 1701 році видав указ про вилучення в підкорених народів письмових пам'яток: літописів, хронік, давніх історичних записів, церковних документів, архівів тощо. Особливо це стосувалась України-Русі. На основі цих фальсифікацій 1721 року московія оголосила себе російською імперією, а московитів - росіянами. Так була вкрадена у законних спадкоємців Київської Русі - українців історична назва Русь.

Сучасна окупаційна політика Москви та відверта агресія щодо України, яка зумовила вирішальний етап боротьби за незалежність української держави, породила низку проблем. Одна з них має ідеологічний характер - ліквідація залишків радянськості й тоталітарних символів. Російсько-українська війна у вигляді різновиду гібридної - інформаційно-диверсійної війни є насамперед війною ідеологій. Значною мірою вона була зумовлена прагненням реанімувати путінським режимом прообраз Радянського Союзу, з усіма його ідейно-політичними атрибутами та символами.

Історія України та росії – це історія протистояння, а не братерства. росія як така з'явилася саме після поглинання українських земель. Саме поступове знищення української козацької держави стало початком народження імперії із вкраденою в українців назвою росія. Далі були століття імперської політики, мета якої – розчинити українців в імперському середовищі. Для цього використовувалися різні способи: від привабливої для української еліти інкорпорації нащадків козацької старшини в російське дворянство – до системного знищення української мови та культури, що кидала виклик імперії.

На початок ХХ століття імперія змушена боротися вже з розвиненим українським національним рухом. Ослаблення Російської імперії привело до того, що цей рух спромігся на національну революцію, а відтак і на створення національної держави.

Проголошена в 1917 році Українська Народна Республіка одразу опинилася у стані війни з новим імперським російським проектом під керівництвом більшовиків. Українці програли цю чотирилітню війну, проте вони серйозно ослабили росію і забезпечили можливість для незалежності інших її територій, а тепер держав – Польщі, Фінляндії, Балтійських країн.

Падіння української держави не означало кінця українського національного руху. Він залишався головним викликом для російського імперського проекту протягом наступних ста років. Українці ослаблювали імперію повстаннями в Україні до середини 1920-х, злякали Сталіна масовим рухом опору колективізації в 1930-х, відповіддю на який став організований штучний Голодомор. Українці кинули виклик СРСР, який щойно переміг нацизм і завоював пів Європи, розгорнувши масштабний повстанський рух у Західній Україні, який Кремль не зміг придушити ще понад десять років після Другої світової.

Росія намагається присвоїти історію України як плацдарм для агресії. Спочатку крадуть українську історію, потім заперечують право українців на існування як окремого етносу, потім - нападають на українську територію - такий алгоритм російського імперіалізму.

Література

1. Білінський В. Країна Моксель, або Московія : роман-дослідження. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. Книга 1. 376 с.

2. Білінський В. Москва Ординська (XIII - XVI століття). Історичне дослідження. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2011.
3. Гай-Нижник П. П. Україна довоєнна : алогізм плутократії та становлення нової нації. *Гілея*. 2015. Вип. 93. С. 67-70.
4. Гуцало Є. Ментальність орди: URL: <http://refdb.ru/look/2889195.html>.
5. Дашкевич Я. Як Московія вкрала історію Київської Русі-України: URL: <http://uainfo.org/blognews/398664-kak-moskoviya-ukrala-istoriyu-kievskoy-rusi-ukrainy-doklad-doktora-istoricheskikh-nauk.html#sel=8:1,10:45>.
6. Залізняк Л. Л.. Історичні витoki та цивілізаційні передумови російсько-української війни 2014-2016 рр. *Українознавство*. 2016. № 3 (60). С. 26-39.
7. Криськов А. А. Пропагандистські міфологеми у гібридній війні. Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті : збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 11–12 червня 2020 року, Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2020. С. 35–37.
8. Ситник О. Історичні витoki російсько-української війни 2014 – 2017 років. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2017. Вип. 2. С. 71-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eehb_2017_2_10
9. Штепа П. Українець і москвин : дві протилежності. [вид. 2-е]. Дрогобич: Відродження, 2008. Серія: Постаті та ідеї. 690 с.

УДК 355.34:94] [477]

Д. Веденєєв, д-р іст. наук, проф.

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ РОЗВІДКИ КДБ УКРАЇНСЬКОЇ РСР ПРОТИ РЕЛІГІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ (1954–1991 РР.)

D. Viedienieiev, Dr. of Historical Sciences, Prof.

INTELLIGENCE ACTIVITIES OF THE KGB OF THE UKRAINIAN SSR AGAINST RELIGIOUS ASSOCIATIONS OF THE UKRAINIAN DIASPORA (1954–1991)

Серед специфічних напрямів оперативних зусиль зовнішньої розвідки Комітету державної безпеки (КДБ) Української РСР (УРСР) у роки міжблокового протистояння у післявоєнному світі «холодної війни» 1946–1990 рр.) доцільно виокремити роботу по українським зарубіжним (еміграційним) релігійним центрам. У структурі Першого управління (зовнішня розвідка) КДБ УРСР існував відділ з агентурно-оперативної роботи проти у закордонних «антирадянських центрів», котрий по лінії роботи з закордонними релігійними об'єднаннями взаємодіяв із підрозділом з роботи у конфесійних об'єднаннях 4-го (Секретно-політичного управління, до 1960 р.) та 5-го (проти дія «ідеологічної диверсії») Управління КДБ УРСР. Як свідчить «План перспективних агентурно-оперативних заходів із впровадження агентури органів КДБ в закордонні церковні центри» (лютий 1957 р.), цей напрям діяльності тісно пов'язувався із інформаційно-психологічним протиборством в рамках міжблокового протистояння у світі, під час якого і противники СРСР намагалися використати клерикальні центри, котрі нерідко взаємодіяли із еміграційними політичними угрупованнями народів СРСР.

Керівництвом КДБ СРСР вводиться в обіг поняття «ідеологічної диверсії» як «складної системи антикомуністичної діяльності, при котрій використовуються різносторонні по своєму змісту ідеї, погляди, уявлення, спеціально пристосовані противником для ворожого ідеологічного впливу на громадян соціалістичних держав, а також форми і методи, розраховані на вчинення такого впливу, добування, аналіз та